

Leiden - Toruń

2006
2

Nieuwsbrief van de Stichting Stedenband Leiden – Toruń

Impressies van moderne ontwikkelingen in Polen

Speelse vormgeving bij CISTOR, het Bureau voor Sociale Integratie in Toruń

Dit was tevens het hoofdbureau van alle integratiecentra.

De allereerste basisvoorzieningen en de eerste maanden dat het Centrum bestond, werden gefinancierd uit de gemeentelijke middelen. Daarna werd het project volledig gefinancierd door de gemeente uit het Europees Sociaal Fonds (ESF).

Alles zag er zeer professioneel en verzorgd uit. En met veel ervaringen rijker werden we in rap tempo naar onze ontmoetingsplek voor de rondleiding 's middags gebracht.

Yvonne Lignac

Bezoek aan een "Azyl"

Met Luut en Wilbert Hettinga heb ik een bezoek gebracht aan een opvanghuis voor mishandelde vrouwen in Toruń. In Nederland heet zo'n opvanghuis een "Blijf van mijn Lijf Huis", in Toruń heet het "Azyl".

In een onopvallende straat, in een buitenwijk van Toruń, hebben enkele vrouwen een huis gehuurd waarin vrouwen die door hun mannen worden mishandeld, opvang bieden.

Het adres is alleen bekend aan ingewijden, maar vrouwen die hulp nodig hebben, kunnen dagelijks in een plaatselijke krant een telefoonnummer vinden. Als de leiding denkt dat opvang nodig is, kan een vrouw met kinderen daar terecht. Soms, in meer extreme gevallen, worden vrouwen door de politie naar het huis gebracht.

Het Azyl wordt geleid door twee vrouwen, vrijwilligsters. Zij wonen daar niet, maar een van hen is altijd aanwezig. Ze worden geholpen door enkele andere mensen, onder andere een psychologe, zodat er dag en nacht iemand aanwezig is om te zorgen voor eerste opvang.

Enkele jaren geleden heeft deze groep een landelijke prijs gewonnen als super vrijwilligersgroep. Behalve deze waardering ontvangen ze geen geld van de overheid of gemeente. Subsidie bestaat nog niet voor deze projecten. Ze leven van giften. De twee vrouwen die de leiding

Bezoek bureau voor sociale integratie

Op donderdagochtend brachten Jack Paluch, 2 leden van het COC en ik een bezoek aan het Bureau voor Sociale Integratie (CISTOR) aan ul. Stokrótkowa (Madeliefstraat) 22 in één van de buitenwijken van Toruń. We werden verwelkomd door de adjunct-directrice en een maatschappelijk werkster die tevens onze tolk was, en ons voorzag van heerlijke lekkernijen en koffie.

De voornaamste bezigheid van het Bureau is het "Daisy (Madelief) House"-project uit te voeren. Dit project heeft tot doel sociale uitsluiting van langdurig werklozen te voorkomen. Met sociale werkgelegenheid en sociale en professionele reïntegratie probeert men te bewerkstelligen dat de deelnemers weer voor zichzelf kunnen zorgen en uit het circuit van sociale hulp komen. De deelnemers zijn werklozen, ex-gedetineerden, ex-verslaafden en daklozen. Eén van hen werkt in de keuken van het centrum; een ander in de tuin.

Er zijn twee afdelingen: Sociale en Professionele Reïntegratie, geleid door de adjunct-directrice.

De afdeling Herintegratie in het Arbeidsproces wordt geleid door 8 instructeurs; terwijl de afdeling Sociale Reïntegratie bestaat uit een maatschappelijk werker, een beroepsadviseur en een psycholoog. Dan is er nog de administratieve afdeling. En er werken vrijwilligers en uitvoerende krachten.

Ons werd het hele gebouw getoond met douches en toiletten (erg belangrijk voor de daklozen) in de kelder. Ook de therapieruimte mocht er zijn. Het viel op dat er ook Engelse les gegeven werd. We kregen aan het eind van ons bezoek op de zolder nog een promotiefilm te zien.

Het project is een initiatief van een lokale organisatie, in samenwerking met de gemeentelijke afdeling voor Europese Ontwikkeling en de gemeentelijke afdeling voor Integratie. Het was het eerste Sociale Integratie Centrum in Polen en op 1 mei 2004 werd CISTOR in Toruń opgericht.

hebben, gaven ons een rondleiding door het huis.

Er zijn kamers van verschillende grootte. Vrouwen met een, twee of zelfs met vier kinderen kunnen één kamer krijgen. Ze moeten hun kamer zelf schoonhouden, zelf de was doen, en zelf koken en boodschappen doen. Beide verdiepingen hebben naast de woon/slaapkamers ook een keuken en een kamertje waarin gegeten en tv gekeken kan worden.

In de maximaal drie maanden die ze in het huis mogen verblijven, moeten de vrouwen orde op zaken stellen. In die tijd wordt van hen verwacht dat ze actie ondernemen om andere woonruimte te vinden en ook werk. Dat is voor de meesten niet eenvoudig en daarvoor krijgen ze professionele hulp van vrijwilligers.

Wekelijks komt een psychologe langs die met de vrouwen problemen bespreekt en probeert ze weerbaarder en onafhankelijker te maken. Er is ook een ruimte waar van tijd tot tijd een geestelijke een kerkdienst houdt en met de vrouwen praat. Verder is er in de tuin ook een heel klein primitief sportzaaltje waarin een hometrainer staat. Daar hangt ook een boksbal waar vrouwen hun agressie op uit kunnen leven.

Van alles is aanwezig om mishandelde vrouwen tot rust te laten komen. Er is zelfs videobewaking, zodat boze echtgenoten die toch achter het adres zijn gekomen, niet ongezien in het huis kunnen komen. Het enige wat ontbreekt, is een regelmatig inkomen, de huisbaas moet af en toe op zijn huur wachten, maar hij doet daar niet moeilijk over.

Misschien dat over enkele jaren het huis van de gemeente subsidie krijgt: voorlopig is het tehuis afhankelijk van de creativiteit van twee vindingrijke doortastende vrouwen die zorgen dat een aantal mishandelde vrouwen met hun kinderen een aantal maanden op verhaal kan komen, en waardoor zij ook dankzij de hulp die geboden wordt, hopelijk wat weerbaarder in de maatschappij kunnen terugkeren.

Greet Dusseldorp.

Verkiezingen in Toruń

12 november 2006 was in Polen een verkiezingsdag: het feest van de democratie. Wat een verkiezingsdag tot iets

bijzonders maakt, is dat de samenleving als geheel en tevens iedere Pool afzonderlijk het die dag voor het zeggen hebben in plaats van de politici. Die dag werd ook een oordeel gegeven over onze lokale autonomie, en bovendien ging het om de resultaten van onze vertegenwoordigers in de gemeenteraad en van de President van Toruń.

Dit jaar verliepen de verkiezingen in Toruń vreedzaam, zonder hevige emoties en ruzies. Er waren slechts drie kandidaten voor het ambt van President, en dat bleek het publieke debat aanzienlijk ten goede te komen. De kandidaten vertegenwoordigden ieder een van de drie politieke richtingen, waardoor het voor de burgers van Toruń niet ingewikkeld was om hun keuze te bepalen.

De eerste kandidate (in alfabetische volgorde) was prof. Marian Filar, hoogleraar Rechten aan de plaatselijke Nicolaus Copernicus Universiteit, die gesteund werd door het Burgerplatform en de Sociaal Democraten. De tweede was prof. Grzegorz Gorski, ook hoogleraar Rechten (verbonden aan de universiteit van Lublin en de hogeschool van Warschau). Hij was kandidaat voor de partij Recht en Gerechtigheid, de regeringspartij op dit moment in Polen. En de derde kandidaat was Michał Zaleski, in de voorgaande periode ook President van Toruń. Hij riep speciaal voor het kiesdistrict Toruń zijn eigen onafhankelijke kiescomité in het leven: Tijd voor De Burger ("Czas Gospodarzy").

Vanaf het begin van de verkiezingscampagne stond Michał Zaleski aan de leiding in de polls, hij maakte inderdaad kans om het presidentsambt van Toruń in de eerste ronde te bemachtigen door meer dan 50 procent van de geldige stemmen te behalen. De polls hadden gelijk, en de verkiezingen in het district Toruń waren voorbij na de eerste ronde, zowel voor de gemeenteraad als voor het ambt van President. Michał Zaleski kreeg 45.412 stemmen (70, 6 procent) en hij zal de komende vier jaar het ambt van President vervullen. Tweede was Marian Filar met 11.960 ofwel 19 procent van de stemmen

en als laatste eindigde Grzegorz Gorski met 6.824 ofwel 11 procent van de stemmen.

Welke doelen heeft stonden voorop voor de nieuwe, tevens de oude, President? Hij wil een tweede brug over de Wisła, houdt vast aan het hoge tempo van modernisering van het wegennet in Toruń, steunt de kleine ondernemingen en zoekt naar nieuwe strategische investeerders in de industrie in het district Torun.

Voor de gemeenteraad liepen de resultaten meer uiteen. De Sociaal-Democraten kregen vier zetels, Recht en Gerechtigheid en Tijd voor De Burger ieder 6 zetels en het Burgerplatform kreeg er 9. Dat betekent dat het niet gemakkelijk zal zijn voor President Zaleski om een stabiele meerderheid in de gemeenteraad te vormen. Zijn eigen comité beschikt slechts over 6 van de 25 zetels.

Samenwerking met de Sociaal-Democraten is denkbaar, en dat geldt eveneens voor enkele raadsleden van Recht en Rechtvaardigheid. De President zal veel moeite hebben om steun voor zijn denkbeelden te verwerven bij de grootste fractie, Het Burgerplatform, dat tijdens de verkiezingsstrijd hevige kritiek op hem had.

Maar laten we hopen dat de burgers de juiste keuze hebben gemaakt en dat Michał Zaleski in zijn volgende ambtstermijn de hoge verwachtingen zal waarmaken. Hij staat des te meer onder druk, nu meer dan 70 procent van de kiezers hem hun vertrouwen schonk en zijn programma steunde. Ze kunnen onmogelijk teleurgesteld worden.

Michał Piechowicz, 5e-jaarsstudent aan het Instituut voor Politieke Wetenschap.

Een verhelderend en aangenaam bezoek

Op ons eerste bezoek aan Polen hebben we ervaren dat Toruń een bijzonder fraaie stad is, met veel toeristisch potentieel (hoewel het al een belangrijke toeristische trekpleister is voor Poolse verhoudingen; er worden massa's scholieren door de historische binnenstad gejaagd). De aanwezigheid van een enorme universiteit (45.000 studenten!) en een zich ontwikkelende dienstensector maken de stad sterk vergelijkbaar met Leiden en in die zin is de stedenband heel logisch.

Wij hebben bezoeken aan enkele stedelijke instellingen aangelegd; daarbij was het programma vooral op John als wethouder en aldaar fungerend locoburgemeester afgestemd. Dit korte verslag spitst zich toe op die bezoeken.

Een werkbezoek aan de afdeling Groen van de gemeente Toruń leverde een fraai beeld

op van de kwaliteit van de lokale parken en groenvoorzieningen in en om het centrum van de stad. Het groen zag er verzorgd en schoon uit, van zwerfvuil was zo goed als geen sprake. Het beheer is daar volledig in de markt gezet, met een Europese aanbestedingsprocedure. De gemeente heeft geen eigen groenmensen in dienst.

Probleempunten waren wel de kwaliteit van het water (de Wisła is een sterk vervuilde rivier, die regelmatig de parken erlangs overstroomt en dan veel gif achterlaat) en het niet voldoen aan Europese veiligheidseisen voor kinderspeeltoestellen. Die worden dan weggehaald, zonder dat er geld is voor nieuwe.

Onthullend voor de tweedeling die ook in Polen nadrukkelijk speelt, was het bezoek aan de sociale dienst. Dat lag niet aan de directie of de medewerkers die voor een karig loon moeilijk werk doen (gemiddeld inkomen voor een sociaal werker is ongeveer € 300, gemiddeld Pools inkomen € 600). Wel aan de uitgeblustheid van de klanten die we gezien hebben. Het totale gebrek aan perspectief voor een deel van de bevolking werd pijnlijk zichtbaar. Tegelijk bleek dat de coördinerende rol van de sociale dienst bij allerlei probleemgevallen ervoor zorgt dat niemand buiten beeld verdwijnt. Zo was men er vorige winter in geslaagd te voorkomen dat er ook maar één bevroeringsdode viel onder de dak- en thuislozen (waar de stad er duizenden van telt).

Ook zijn we op bezoek geweest bij het intergemeentelijke afvalverwerkingsbedrijf. De EU betaalt bijna driekwart van de kosten van een nieuwe scheidingsinstallatie, maar dan nog betekent dat laatste kwart zo'n tariefsverhoging voor de regio, dat het risico groot is dat bij de volgende aanbesteding het ophalen en verwerken van het afval naar een particuliere concurrent gaat.

De Europese regels voor afvalscheiding worden door die laatste met voeten getreden (de bossen wat verder van de stad liggen vol troep), en de aanbesteder kijkt in de praktijk alleen naar prijs: een kwestie van mentaliteit. De directeur deelde onze conclusie dat Polen hoognodig een politiek relevante milieubeweging dient te krijgen, anders blijft het dweilen met de kraan open.

Donderdagavond zijn wij gastvrij onthaald door een wethouder en een raadslid in een zeer goed etablissement: de hoeveelheid voorgezet voedsel stond in geen verhouding tot de omvang van ons gezelschap. Scharrig daarentegen was de hoeveelheid geserveerde drank; onze herinneringen aan het Oostblok zijn juist omgekeerd.

Vrijdag hebben we in de Gemeentebibliotheek een klein deel van de fantastische atlascollectie mogen aanschouwen; een prachtkaart van het polderland achter Danzig vol Hollandse namen liet zien dat contacten al eeuwenoud zijn. Daarna waren we present bij de eerste steenlegging van een museum voor moderne kunst. Bij die gelegenheid – waarbij onze aanwezigheid tot drie keer toe in de toespraken werd vermeld – heeft John nog even met de burgemeester gesproken, terwijl Harrie de bisschop de hand heeft gedrukt.

Deze stedenband blijkt vooral een zaak van vriendschappelijke contacten van mensen, minder van instituties. De lange buszit gaf ook gelegenheid om velen van het Leidse gezelschap (nader) te leren kennen. Niet alleen 'loslopende' burgers gingen mee, ook twee oud-wethouders met aanhang en een jeugdtheatergroep die zaterdagmiddag in het locale theater een mooie voorstelling (in het Engels) heeft gegeven.

Aantrekkelijk leek ons ook het uitgebreide programma voor de grote groep historici en de unieke activiteiten van een delegatie van het COC (die de universiteit onveilig maakte en een week later de jaarlijkse prijs van de vereniging van de stedenband mocht ontvangen). Dat wordt moeilijk kiezen bij ons volgend bezoek aan Toruń.

John Steegh, Harrie Teunissen

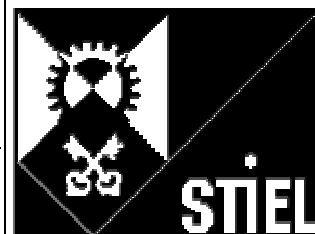
Liefhebbers van de geschiedenis

In het kader van de herfstreis naar Toruń bezocht voor het eerst een delegatie van vertegenwoordigers van Leidse historische verenigingen de Poolse zusterstad, waarvan de hele binnenstad op de lijst van werelderfgoed van de UNESCO te vinden is. In de delegatie zaten afgevaardigden van de Vereniging Oud-Leiden, de Dirk van Eck Stichting voor sociaal-economische geschiedenis van Leiden, en de Stichting Industrieel Erfgoed Leiden (STIEL). Onze zustervereniging aan Poolse zijde van de stedenband had een intensief maatwerkprogramma opgesteld voor de Liefhebbers van de Geschiedenis, zoals we werden aangeduid; naast het algemene programma hadden we niet minder dan zes excursies en ontmoetingen. Vanuit het reisgezelschap

sloten andere historisch belangstellenden zich aan.

Een greep uit de boeiende presentaties. Een discussie met twee vertegenwoordigers van lokale historische verenigingen, die ook een jaarboek uitgeven. Een ontvangst op de Stadsbibliotheek, een fusie van centrale openbare bibliotheek met diverse oudere bibliotheken. Vandaar dat we prachtige oude drukken te zien kregen, waaronder een aantal door Poolse studenten in de 17e eeuw uit Leiden meegenomen werken. Een bezoek aan het Stadsarchief, met een blik op een groot aantal middeleeuwse documenten met aanhangende zegels. Pikant was een klaagbrief uit het Vlaamse Brugge over een lading vanuit Toruń geleverd minderwaardig bont. Een gesprek met de voorzitter van de kring van Duitstalige stadsgidsen. Zijn levensverhaal is zeker een documentaire waard.

Een excursie naar de fortificaties uit de tijd van keizerlijk Duitsland in de laatste decennia van de 19e eeuw. Met bezoek aan een recent uitgegraven artilleriebatterij en een van de vijftien forten, nu deels restaurant, wijnkelder en jeugdherberg. En ten slotte een vraaggesprek met de stadsconservator van het gemeentelijke bureau monumentenzorg, toepasselijk gehuisvest in de prachtig gerestaureerde Bruggepoort (Brama Mostowa). En dan ga ik nog voorbij aan de algemene excursie naar het kasteel Malbork, de stadswandeling, nog een paar eigen bezoeken aan musea en historisch goed gesorteerde boekwinkels.

De Leidse delegatie was onder de indruk van de rijkdom aan historisch materiaal. Diverse ideeën borrelden op: wederzijdse tentoonstellingen van archief- en ander materiaal, nader onderzoek naar historische banden tussen Leiden en Polen c.q. Toruń, verder werken aan een Poolse wandeling door Leiden en nog veel meer. Het cultuurhistorische toerisme richting Toruń verdient zeker verdere bevordering.

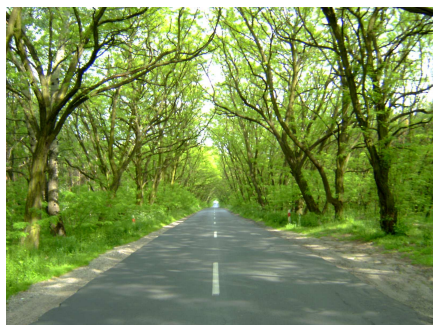
Een veel uitgebreider verslag in artikelvorm is te vinden op de website van de stedenband. Een bekorte geïllustreerde gedrukte versie van het artikel verschijnt in het decembernummer van het kwartaalblad van STIEL, verkrijgbaar in Leidse boekwinkels.

Gerard Telkamp

Alles is verlicht

“Er kan in de bus niet gerookt worden. Rond middernacht gaan de lichten in de bus uit, dat betekent dat men wordt verzocht zeer rustig te doen, omdat er mensen zijn die gewoon willen slapen. Heeft iedereen zijn paspoort bij de hand? Met andere woorden, ligt het paspoort niet meer in een koffer in de kofferruimte onderin de bus? En tot slot: er zal zo om de twee tot twee-en-een-half uur een sanitaire stop zijn. Ik wens nu iedereen een prettige en ontspannen reis toe.” Daar stond ik dus, gebombardeerd tot reisleider, in het midden van zo'n zestig deelnemers. Je vindt het leuk, je voelt je verantwoordelijk voor het feit dat de deelnemers zo comfortabel mogelijk van Leiden naar Toruń komen en van Toruń naar Leiden.

De reis van twintig uur in een bus is altijd weer een hele onderneming. Je weet nooit wat er onderweg zal gebeuren. Zoals voorheen, toen we vlak voor Toruń een bekeuring kregen, omdat we te laat ontdekten dat de bus het spoorwegviaduct niet onderdoor mocht, of een kleine botsing in Inowrocław, of toen we een pauze hadden geregeld bij een klein restaurant, waardoor de eigenaar en zijn assistent met de handen in het haar zich overvallen voelden, of toen vanwege de slechte bewegwijzering de bus plotseling een bospad inreed, of een van de deelnemers met een Marokkaans paspoort geen visum had geregeld, waardoor we extra lang bij de grens moesten staan en ik de douane-employee uiteindelijk omkocht met 50 Duitse Marken en drie blikjes Heineken bier, of toen we te maken kregen met een te stevig en slordig rijdende chauffeur, of toen we, wegens een misverstand, ineens 51 deelnemers in de bus hadden, in plaats van de toegestane 50 deelnemers...

Maar deze keer zou alles vlot verlopen, ach met uitzondering van de lange file bij Torzín en de vertraging bij de grens vanwege het feit dat het paspoort van een deelnemers nog thuis op de keukentafel lag en de sanitaire stop bij een benzinestation, die helaas al om 23.00 uur gesloten was, waardoor men op natuurlijke wijze de behoefte in de vrije natuur moest doen. Voor mannen een eenvoudige vaardigheid, bomen zat, maar voor vrouwen was dat

soms even wennen om met zijn vieren achter de struiken te hurken. Ach, dat zijn zo van die kleine ongemakken die in de schoot van de geschiedenis verdwijnen.

Maar deze reis zou voor mij een heel andere verrassing in petto hebben. Het zal een uur of vier in de nacht zijn geweest, toen we ergens in Duitsland weer een sanitaire stop hadden. Dit keer bij een nachtrestaurant, dus met alle comfort van koffie en schone wc's.

Ik raakte in gesprek met een van de deelnemers over Klezmer muziek, over het prachtige lied “Mijn Jiddische mamma,” gezongen door Jenny Arean, over het vooroorlogse joodse cabaret Tip Top, over het vieren van Pesach, over... Ik ging harder praten, kreeg het warm, mijn gebaren werden groter, omdat mijn gesprekspartner zelf in een Klezmerband speelt, zijn moeder “mijn Jiddische Mamma op zijn eerste CD heeft gezongen, dat hij Tip Top kende, dat hij weet heeft van Pesach,... Ik voelde mij lichter worden, verlicht bijna.

Thuis heb ik de CD besteld, en heb ik zijn moeder horen zingen. De hoes van de CD, een foto van zijn Joods – Poolse grootouders, aan wie hij de CD heeft opgedragen, deed mij denken aan de roman “Alles is verlicht” van Jonathan Safran Foer. Over dat boek heb ik het met hem niet gehad, maar ik weet één ding zeker. Hij heeft dat boek al jaren geleden gelezen en werd even zeer gegrepen door dat boek als ik.

Ton Uijl

Werelderfgoed in Polen

Tot 8 december stond in het Stadsbouwhuis te Leiden een tentoonstelling over Pools UNESCO Werelderfgoed. UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) werd in 1945 opgericht, met als doel het verwezenlijken van vrede en duurzame ontwikkeling door middel van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie. Er zijn ruim 190 landen lid. De cultuur-activiteiten van UNESCO concentreren zich op behoud van culturele diversiteit, onder andere door de werelderfgoedlijst. Onder werelderfgoed wordt cultureel en natuurlijk erfgoed verstaan dat behouden dient te worden vanwege unieke universele waarde, zogenoemde ‘sites’. Er zijn nu bijna 800 sites erkend.

Sinds 1976 zijn er 13 Poolse sites op de wereld erfgoedlijst geplaatst.

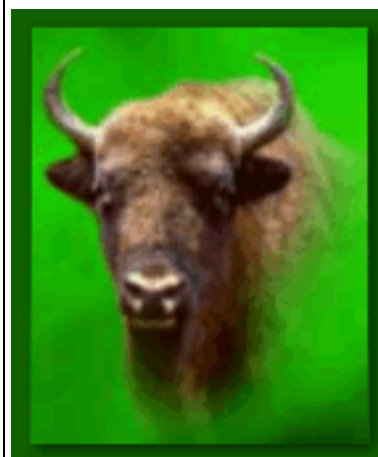
Als eerste Kraków, omdat het één van de belangrijkste en mooiste cultuursteden van Midden-Europa is. Deze stad, de voormalige hoofdstad, kent vele beziens-

waardigheden, zoals het Wawel; de burcht en residentie van de Poolse koningen. Hart van de stad vormen Rynek Główny (grote markt) en Rynek Mały (kleine markt), met de Mariakerk en de Lakenhal.

De Wieliczka-zoutmijn is één van de oudste zoutmijnen ter wereld. Sinds de 13de eeuw wordt hier onderaards het witte goud gewonnen. Het gangenstelsel is 300 kilometer lang en bevindt zich op een diepte van 57 tot 327 meter. De mijn is van belang van zoutwintechnieken door de eeuwen heen.

Het woud van Białowieża, gelegen op de grens van Wit-Rusland en Polen, is het oudst bewaarde oerbos in min of meer natuurlijke staat. De flora en fauna zijn uniek, het is het enige overgebleven voorbeeld van een Europees gemengd laaglandbos. Het bevat vele planten- en diersoorten, waaronder de wisent.

Oświęcim (Auschwitz) is het grootste vernietigings- en concentratiekamp van de nazi's. Het geldt als hét symbool van de holocaust. Er werden 1,5 miljoen mensen naar gedeporteerd, waarvan 1,1 miljoen de dood vonden.

De binnenstad van Warschau, de hoofdstad, werd in de Tweede Wereldoorlog totaal verwoest. Het werd om ideologische redenen tussen 1949 en 1963 minutieus herbouwd, als reconstructie van de Poolse cultuur en nationale identiteit.

De binnenstad van Zamość geldt als voorbeeld van een goed bewaarde

ontworpen ideale stad, gebaseerd op de principes van de Italiaanse renaissance-architectuur. De stad is gesticht in 1580 door kanselier Zamoyski naar ontwerp van Morando. Zij kenmerkt zich door een centraal marktplein met stadhuis en koopmanshuizen, een paleis, kerken en een synagoge.

Toruń werd in 1997 op de lijst geplaatst als zeer goed bewaarde historische binnenstad.

Malbork (Marienburg) is het grootste bakstenen kasteel ter wereld en geldt als belangrijk voorbeeld van gotische bouwkunst

Het landschapspark annex pelgrimsoord Kalwaria Żebrzydowska is een goed bewaard en nog functioneel voorbeeld van een calvarieberg; een nabootsing van het landschap van Jeruzalem, in de tijd van Jezus Christus. Het is in 1604 gesticht.

De vredeskerken Jawór en Świdnica zijn gekozen als tastbare bewijzen van de Vrede van Westfalen, die in 1648 de Dertigjarige Oorlog beëindigde. Van het katholieke Habsburgse rijk mochten de verslagen protestanten drie kerken bouwen, niet van baksteen, maar slechts van vakwerk. Bewaard zijn de Heilige Geestkerk Jawór (een basiliek uit 1654-1655) en de heilige Drievuldigheidskerk Świdnica (een Grieks kruis uit 1656-1657).

In de regio Małopolska staan goed bewaarde gotische houten kerken. In 2003 zijn zes stuks, Dębno Podhalanskie (15e eeuw), Binarowa (ca 1500), Bliźne (15e eeuw), Haczów (15de eeuw), Lipnica Murowana (15de eeuw) en Sekowa (1516), geplaatst als voorbeelden van houtbouwtraditie met invloeden van het Rooms-Katholieke en Grieks-Orthodoxe geloof.

Het Muzakowski park, op de grens van Polen en Duitsland, is in 2004 geplaatst als goed bewaard 19de-eeuws landschapspark in de engelse landschapstijl. Het park en paleis zijn aangelegd door Prins Puckler-Muskau.

Dit jaar werd de Hala stolecia (Jahrhunderthalle) van Wrocław geplaatst. De enorme betonnen tentoonstellingshal, gebouwd in 1911-1913 naar ontwerp van Max Berg, is opgenomen als voorbeeld van de combi-

natie architectuur en moderne techniek en als belangrijk vroeg voorbeeld van voorgespannen beton.

Met deze 13 voorbeelden laat Polen zien dat het zijn cultureel erfgoed van groot belang vindt. Laten we hopen dat de sites bewaard zullen blijven en dat de lijst nog verder kan worden uitgebreid.

Edwin Orsel

Toruń voor kids

Aangetrokken door een wervend artikel in een huis-aan-huisblad, begon ik het plan te ontwikkelen voor deelname aan de stedenbandreis naar Toruń. Mét mijn gezin welteverstaan. Mijn man en ik hebben aan het begin van de jaren negentig deelgenomen aan een uitwisseling tussen onze middelbare school "Louise de Coligny" in Leiden en het "Lyceum 4" in Toruń. Het leek ons interessant terug te keren, om te zien hoe het zou gaan met stad en gastgezin. Maar, in onze herinnering was Polen grijs, grauw, koud en arm. Wat zou dat betekenen voor onze drie kinderen, die nu mee zouden reizen?

Ik besloot eerst maar eens alleen mee te gaan en ter plaatse uit te zoeken hoe kindvriendelijk Toruń kan zijn. Het hoeft niet te concurreren met Euro-Disney, maar moet wel iets te bieden hebben. Hieronder mijn bevindingen in een notendop.

Om te beginnen: de busreis is heel zwaar. Je zit 18 uur lang in de bus! In verband met het reistijdenbesluit moeten er regelmatig stops worden gemaakt, ook 's nachts, dus je slaapt slecht. Het is afwisselend ijskoud en bloedwarm. Je ledematen zijn al snel stijf en stram. De (al wat oudere) kinderen die dit jaar mee waren op reis, leek het niet te deren. Overdag werd de voetbal mee naar buiten genomen, om spelenderwijs even de benen te strekken. Onderweg werd door hen veel gelezen en ook de walkman en gameboy in de handbagage zorgden voor tijdverdrijf tijdens de files op de oersaai Poolse tweebaanswegen. De aankoop van een plattegrond bij een

benzinstation onderweg stemde mij gunstig. Op de landkaart "Poland Junior" staan bij de plaatsnamen plaatjes afgedrukt die verwijzen naar attracties en bezienswaardigheden voor kinderen.

Mijn geduld werd beloond. De sprookjesachtige aankomst in de stad beloofde wat! De kade langs de rivier de Wisła en de monumenten van deze werelderfgoedstad waren fraai verlicht. Ik overnachtte in het gerestaureerde Podmurna-gebouw, dat aandoet als een écht kasteel. Ook overdag blijkt de stad onherkenbaar prachtig geworden! Er is heel veel in het onderhoud geïnvesteerd en hard gewerkt. Een rondleiding door het historische centrum voert langs oude stadsmuren en kleurrijke barokke gevels, maar ook langs gezellige winkelstraten met dure boetiekjes en moderne ketens. Rondlopen op de Targi (markt) is een gebeurtenis, je maakt er kennis met lokale producten en leert er snel Poolse woordjes (brood is chleb). Pas op voor zeurende kinderen: er zijn puppy's te koop. Ook een bezoek aan de supermarkt is anders dan anders. Tip: Pools snoepgoed!

Tijdens de drie dagen van mijn verblijf heb ik veel mogelijkheden gespot voor gezinnen met kinderen. Bij het Koekjesmuseum mag je zelf koekjes bakken. Een bezoek aan een koekjesfabriek is ook te regelen. De "Pierniki" (peperkoeken) zijn een specialiteit van Toruń en ze worden je dan ook overal aangeboden. Er is een Copernicuseum, gevestigd in het geboortehuis van deze sterrenkundige. Zijn standbeeld is een belangrijk meeting-point.

Bij het Planetarium zijn (Engelstalige) films over de Kosmos te zien. Het Openluchtmuseum biedt een kijkje in het verleden.

Bij het poppentheater, een enorm kersenhouten gebouw in de vorm van een poppenkast, is een marionettenvoorstelling bij te wonen. Er is een Zoo en een botanische tuin. Op Malbork, een enorm groot slot op 3 uur rijden van Toruń, geeft een valkenier roofvogeldemonstraties en ga

zo maar door. Volop vermaak voor alle leeftijden.

De horeca, die overal aanwezig is, blijkt een groot pluspunt voor gezinnen. Het prijsniveau in Polen is prettig. De levenskosten liggen op 50%. Dat biedt kans voor een groot gezin zich wat te permitteren.

Doe je tegoed in één van de grand cafés aan de heerlijke taarten en broodjes. Neem gerust een drie-gangenmenu in een sfeervol restaurant. Op de talrijke terrassen kun je heerlijk nazomeren. Mijn advies luidt dan ook vooral dat Toruń naar meer "smaakt". Overigens, de aanwezigheid van een westerse McDonalds in de winkelstraat Ulica Szeroka had niemand 15 jaar geleden kunnen bevroeden.

Zin in een bezoek aan Toruń? Er zijn diverse betaalbare accommodaties; hotels, een jeugdherberg en een prima camping met trekkershutten. Maar deelname aan de stedenband biedt een meerwaarde door een persoonlijk programma. De organisatie kan er desgewenst voor zorgen dat je in contact komt met een ander gezin, een vereniging, een school. Een kans om op een heel directe manier kennis te maken met mensen uit een andere cultuur.

Dat is ook het belangrijkste doel van de Stichting Stedenband; "door kennismaking van burgers van Leiden en Toruń bij te dragen aan de integratie van twee delen van Europa". Zelf heb ik in Toruń een kindertehuis bezocht en dat was zonder meer een hoogtepunt te noemen.

Aan de enthousiaste verhalen van de leden van de Jeugdtheaterschool uit Leiden, die dit jaar een optreden in Toruń verzorgden, is af te leiden dat deelname aan deze reis ook heel geschikt is voor jongeren. De Leidse tieners en twintigers logeerden in gastgezinnen: bij de leden van een jeugdtheatergroep uit Toruń.

Tussen de leeftijdsgenoten werd snel vriendschap gesloten. Het uitgaansleven van Toruń werd verkend. De lol die ze hadden in een of andere vage karaokebar, zorgde voor schorre stemmen tijdens de uitvoering!

Toruń is leuk voor jong en oud. Maar de jeugd heeft de toekomst. In dit kader wil ik er dan ook voor pleiten om de school-uitwisseling nieuw leven in blazen. Ook wil ik de suggestie doen aan de stedenbandwerkgroep eens na te denken over een

kortingstarief voor jongeren en kinderen. Zo wordt een reis naar Toruń nog aantrekkelijker.

Adinda Slingerland

Voor wie Polen nog niet kent...

Polen is een mooi land met prachtige steden zoals Toruń, Kraków, Gdańsk, Poznań enzovoort. Voor natuurliefhebbers en kampeers is Polen een paradijs.

Het land is groot, heeft veel bossen, hoge en lage bergen, veel grote meren en veel ongerepte natuur. Er zijn geen beperkingen om gebruik te maken van deze natuur. Nergens vind je bordjes met "verboden toegang", hoogstens een waarschuwing "Uwaga" = let op. Veel Polen zoeken in het voorjaar in de bossen naar bosbessen, die ze innemen voor eigen gebruik of langs de weg verkopen.

In de zomer en het najaar wordt naar paddestoelen gezocht. Polen is een ideaal land voor kampeers. Er zijn eenvoudige campings, bivaks, waar alleen maar een kraan en een w.c. aanwezig is, en normale campings met warm water en douches. Op de meeste campings mogen 's avonds vuurtjes worden gestookt, wat voor kinderen leuk is. Hout daarvoor is vaak in de omgeving te vinden. Polen is geen kampeerparadijs voor mensen die veel faciliteiten willen, zoals een groot verwarmd zwembad, animatie voor kinderen, luxe restaurants en dergelijke zaken.

Ook Toruń heeft een camping: vanuit de stad gezien aan de andere kant van de rivier de Wisła ligt camping Tramp. Het is een grote camping met veel ruime plaatsen. Mensen die niet willen kamperen, kunnen er een huisje huren. De huisjes zijn heel eenvoudig, met alleen vier bedden, een tafel en stoelen. Wassen en douchen moet in de grote toiletgebouwen gebeuren.

Via Google "Toruń camping" is een film te bekijken die een indruk geeft van deze camping.

Bijna alle campings in Polen verhuren huisjes. In Poznań zijn het erg luxe huisjes;

ergens anders zijn het simpele chaletjes. De huisjes kunnen per nacht gehuurd worden. Het is niet verplicht voor een hele week te boeken. Vooral buiten het seizoen staan ze vaak leeg, en kunnen mensen ter plekke besluiten er een te huren. De huur per nacht is iets duurder dan een kampeerplaats, maar goedkoper dan een hotel.

In het merengebied in het noordoosten, bij Mikołajki, worden boten per dag en per week verhuurd. De meren in dat gebied zijn erg groot en met kanalen met elkaar verbonden, zodat er lange vaartochten gemaakt kunnen worden.

Verspreid door heel Polen zijn campings met Nederlandse eigenaars te vinden. Wil je graag verder kennismaken met het land, maar is de taal een belemmering, met alleen de Nederlandse taal kun je heel Polen doorreizen. Google heeft alle informatie.

Greet Dusseldorp.

Colofon

Leiden – Toruń is de nieuwsbrief van de stedenbandwerkgroep Leiden -Toruń en is bestemd voor iedereen die is geïnteresseerd in de stedenband. Deze nieuwsbrief heeft een oplage van 300 exemplaren.

Redactie: Greet Dusseldorp, Gerard Telkamp, Joep Creyghton, Jan van Hulten. Aan deze nieuwsbrief werkten verder mee: Michał Piechowicz, John Steegh, Harrie Teunissen, Ton Uijl, Edwin Orsel, Adinda Slingerland en Yvonne Lignac

Redactieadres : Postbus 9100, 2300 PC Leiden

Stedenbandwerkgroep Leiden-Toruń

Voorzitter: Dirk Jan Binnendijk, telefoon 071 - 541 65 64, djbinnendijk@xs4all.nl

Secretaris: Carel van Ingen, telefoon 071 - 516 70 29, fax 516 50 04, Postbus 9100, 2300 PC Leiden, c.van.ingen@leiden.nl

Website: <http://go.to/stedenband>